

YENİ KORONAVİRÜS HASTALIĞI (COVID-19)
ve
TOPLUMSAL CİNSİYET

Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) salgını yalnızca bir sağlık sorunu olmaktan çıkmış olup, toplumsal hayatımız üzerinde etkiler oluşturmaya başlamıştır. COVID-19 ile mücadelenin merkezinde, bakım ve müdahale çabaları ile sağlık personeli ve evde bakım sağlayanlar dikkate alındığında ağırlıklı olarak kadınlar bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler (BM) insan hakları uzmanları COVID-19 krizinin çözümünün sadece sağlık ile ilişkili bir problem olmadığını, sorunun insan hakları açısından ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Ayrım olmadan her insanın koruyucu ve tedavi edici müdahalelere ulaşmasının devletler tarafından sağlanması gereken bir sorumluluk olduğu belirtilmektedir. Kaynak kısıtlılığı veya hizmet kapsamı gibi gerekçelerin hizmetin önüne geçmemesi gerektiği önemle vurgulanmıştır. Her alanda ayrımcılığın önüne geçme, katılım, yetkilendirme, şeffaflık ilkelerinin sağlık politikalarında uygulaması önemlidir çünkü günümüzde yaşanılana benzer durumlar incinebilir gruplar için var olan eşitsizliklerin şiddetlenmesine sebep olmaktadır. Sosyoekonomik açıdan dezavantajlı olan, bakım yükünü sırtlamaya zorlanmış, cinsiyete dayalı şiddetin artması riskiyle karşı karşıya olan kadınlar da bu gruba dahildir.¹

COVID-19 mücadelesi kapsamında önerilen önlemler aile içi şiddeti arttırmaktadır. Hükümetler kadın ve çocukların haklarını desteklemeye yönelik önlemler almalıdır. Sosyal desteğin ve kolluk kuvvetlerinin müdahalesinin azaldığı tecrit şartları altında mağdurların acil durum hatlarına, yardım hizmetlerine ve sığınma evlerine erişiminin kolaylaştırılması gerekmektedir. Hareketin kısıtlandığı, insanların sınırlı olduğu ve koruma sistemlerinin zayıfladığı bu salgın sırasında, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet artmaktadır.

Sağlık alanında hizmet sunanların %70 ini kadınlar oluşturmaktadır.² Bu oranın yanında; dünya genelindeki parlamenterlerin sadece % 25'i kadındır. Devlet veya Hükümet Başkanlarının ise % 10'undan azı kadındır. COVID ile mücadelede ise karar verme düzeyinde etkin rol oynamamaları dikkat

¹ [İnternet] <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25746&LangID=E> Erişim:07.04.2020.

² [İnternet] <https://www.unfpa.org/resources/gender-equality-and-addressing-gender-based-violence-gbv-and-coronavirus-disease-covid-19> Erişim:07.04.2020.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-(2019/2020-50)

çekicidir.³ Bu durum çalışma ortamlarındaki ayrımcılığın, kadınların ihtiyaçlarının ve hastalığın üreme sağlığı üzerindeki etkilerinin görmezden gelinmesine sebep olmaktadır.

Yaşanan toplumsal krizin negatif etkilerinin kadınların sırtına yüklenmemesinin sağlanması için cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin toplanması, planlamaların bu şekilde yapılması gerekmektedir. Sosyal güvenlik ve ekonomiye ilişkin programlar bu açıdan ele alınmazsa başarısız olmaktadır. Bu konuda hükümetlerin politikalarını aşağıdaki sorulara yönelik düzenlemesi önerilmektedir:

- ✓ Salgın nedeniyle toplumsal hareketlilik kısıtlandığında kadına yönelik şiddet artmaktadır. Bu durumdaki bireylerin yardım başvuruları nasıl güvence altına alınıyor?
- ✓ Planlanan ekonomik yanıtlar kadınlar için uygulanabilir durumda mı?
- ✓ Sosyal güvenliğe erişimdeki eşitsizliklerin, kadınların bu süreçteki haklarını engellememesi garanti altına alınmış mı?
- ✓ Kadınların erkeklere ekonomik bağımlılığını azaltmak amacıyla yardımlar planlanıyor mu?
- ✓ Uzaktan eğitimde kız çocuk evde bakıcı rolünü üstlenmek durumunda kalabilir. Bunun önlenmesi ve kız çocuğunun eğitim hakkının korunması için ne planlanıyor?
- ✓ Düşük ücretli, sigortasız işlerde çalışan kadınların hakları korunuyor mu? Sağlık hizmetine erişim güvencesi için ne yapılıyor?
- ✓ Sağlık hizmetlerinin salgın ile mücadele için yönlendirilmesi temel sağlık hizmetlerini aksaklığa uğratabilir. Buna ilişkin olarak anne ve kadın sağlığının bu süreçte korunması için ne yapılıyor?⁴

Ek olarak salgının sağlık sistemi üzerinde yaptığı yüklenme sonucu tüm kaynakların tedavi hizmetlerine yönltilmesi kadın sağlığı üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Bu durum, temel tıbbi hizmetlerin aksamasına neden olabilir. Bu dönemde doğum öncesi bakım ve doğum ile ilişkili sağlık hizmetlerinin, üreme ve cinsel sağlığın korunmasına ve kontrasepsiyona (doğum kontrol yöntemleri) yönelik danışmanlık hizmetlerinin verilmesinin devamlılığı sağlanmalıdır.

COVID-19 ile mücadeleden etkilenen sektörlerin çoğu (seyahat, turizm, restoranlar, gıda üretimi,...) kadınların işgücüne yüksek katılımının bulunduğu sektörlerdir. Bu durum kadın girişimcilerin ve kadın çalışanların toplumsal konumları ile ekonomik bağımsızlıklarını tehlike altına sokmaktadır.⁵ Ek olarak

³ [İnternet] <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/3/news-women-and-covid-19-governments-actions-by-ded-bhatia> Erişim:07.04.2020.

⁴ [İnternet] <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/3/news-checklist-for-covid-19-response-by-ded-regner> Erişim:07.04.2020.

⁵ [İnternet] <https://unsdg.un.org/resources/shared-responsibility-global-solidarity-responding-socio-economic-impacts-covid-19> Erişim:07.04.2020.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-(2019/2020-50)

kayıt dışı sektörlerde güvencesiz çalışan kadınların COVID-19'un sağlığa ve toplumsal hayata yönelik sonuçlarından çok daha fazla etkileneceği öngörülebilmektedir. Bu bireylerin karşı karşıya kalacakları savunmasız pozisyon toplumsal eşitsizliklerin derinleşmesine sebep olacaktır. Bu problemlerin önüne geçebilmek için yöneticilerin yapabilecekleri aşağıda sıralanmıştır.

- ✓ Kadın sağlığı hizmetlerini sunanların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır. Bunun için gerekli gerekli sivil toplum örgütleri ve kadın kuruluşları ile iletişime geçilmelidir. Çalışma ortamının kadınların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Kadına yönelik şiddet için acil yardım hatları ve hizmetler en "temel hizmetler" olarak kabul edilmeli ve açık tutulmalı, kolluk kuvvetleri mağdurların çağrılarına yanıt vermeye duyarlı hale getirilmelidir.
- ✓ Bakım veren kadınların haklarının korunmasına yönelik adımlar atılmalıdır. Yüklendiği bakım hizmeti sonucu çalışamayanlara ücretli izin veya sigorta yardımı güvencesinin sağlanması bunun için önemli bir uygulama olacaktır.
- ✓ Kayıt dışı sektör çalışanlarına sosyal sigortanın sağlanması gerekmektedir.
- ✓ Kadınların karar alma süreçlerine dahil edilmesi zorunludur.
- ✓ Son olarak, politika yapıcılar insanların kadınlar ile erkekler arasındaki bakım yükünün eşit paylaşımını desteklemelidir.³

Hükümetler, COVID-19'a karşı olağanüstü koşulların ve kısıtlayıcı önlemlerin, kadınların şiddetten uzak bir yaşam hakkı ihlaline yol açmasına izin vermemelidir. Kadınlar ve kız çocukları için verilen mücadeleler herkes için daha iyi sonuçlar elde edilmesine sebep olacaktır. Bu ilkeler ve bilimsel bilgiye güven; ön yargıların, ayrımcılığın, eşitsizliklerin ve şiddetin önüne geçilmesini sağlayacaktır.